

Duizend tactische fouten, maar de juiste strategie?

De keuzes van de regering Bush in de Oorlog tegen Terreur

Ruud Janssens en Joao Martins

Eind maart 2006, tijdens een bezoek aan het Verenigd Koninkrijk, zei de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Condoleezza Rice over de invasie en bezetting van Irak: "I know we have made tactical errors, thousands of them I am sure." Ze voegde daaraan toe: "[...] but when you look back in history what will be judged is, did you make the right strategic decisions." De volgende dag stelde minister Rice dat haar uitspraak niet letterlijk, maar figuurlijk moest worden genomen. Ze wilde alleen maar zeggen dat iedereen die beslissingen neemt wel eens een verkeerde keuze maakt. De strategische keuze waarop ze doelde bleek de beslissing te zijn geweest om Saddam Hoessein aan de kant te zetten en "[...] [to] give the Iraqi people an opportunity for peace and for democracy..."¹

De Britse journalist Jonathan Dimbleby vroeg Rice een paar dagen later of ze geen verband zag tussen de strategische keuzes en het leed en de vele doden in Irak. Rice ontkende en zei:

Well, you know, history will tell because you can never tell – and I'm enough of a historian to know that things that looked like a brilliant strategy in the immediate period later looked like terrible mistakes or in fact really mistaken strategies. [...] and ones that at the time looked like mistakes later turned out to have been exactly the right to do. So I'll let history judge those things.²

Blijkbaar heeft het volgens Rice weinig zin om over een strategie na te denken – een succesvol beleid kan volgens haar alleen achteraf worden vastgesteld, maar niet van tevoren bedacht. De verklaringen van Rice wekken tevens de indruk dat, wat er ook gebeurt in Irak, kritiek op de strategische beslissingen van de regering-Bush niet aan de orde is.

Ondanks de poging van minister Rice om haar eigen verklaring te bagatelliseren, willen wij haar opmerking toch als uitgangspunt nemen voor een beschouwing van de strategische keuzes in het buitenlands en defensiebeleid van de regering Bush. Rice, als voormalig National Security Adviser en huidig minister van Buitenlandse Zaken, heeft een belangrijke rol gespeeld in het bepalen van dat beleid. Bovendien gebruikten president George W. Bush en de Britse premier Tony Blair twee maanden later dezelfde manier van redeneren bij het bezoek van Blair aan het Witte Huis: tactische fouten waren gemaakt. Bush erkende dat hij de Soennieten niet had moeten uitdagen "to bring it on" en dat hij niet had moeten zeggen dat hij Osama bin Laden "dead or alive" wilde hebben. Tevens gaf hij aan dat de mishandeling van Iraakse gevangenen door Amerikaanse militairen in de Abu Ghraib gevangenis een grote fout was. Maar tegelijkertijd maakte Bush duidelijk dat de strategische keuzes de juiste waren geweest.

Dat deze uitspraken niet onomstreden zijn – en niet alleen vanwege de letterlijke betekenis van "duizend fouten", maar ook op strategisch niveau – blijkt uit recente verklaringen van een aantal Amerikaanse generaals buiten dienst dat minister van Defensie Donald Rumsfeld zou moeten aftreden vanwege fouten gemaakt in Irak.

Het succes van het buitenlands beleid van de regering Bush is nauw verbonden met het verloop van het conflict in Irak. Dat is begrijpelijk gezien het aantal slachtoffers in Irak (2.488 Amerikaanse militairen zijn gedood in Irak meldt het Pentagon en volgens de website www.iraqbodycount.net zijn er minstens 38.355 Iraakse burgers gestorven in dit conflict³) en gezien de kosten van de Amerikaanse bezettingsmacht (minstens 323 miljard dollar over de periode 2003-2006 voor de operaties in Afghanistan en Irak⁴). Slechts 33% van de

Amerikanen vindt dat president Bush goed werk verricht. Dat cijfer wordt niet alleen bepaald door zijn buitenlands beleid, maar het gebrek aan succes in Irak (slechts 30% van de Amerikaanse burgers is tevreden over het Irak-beleid) en in de Oorlog tegen Terreur (45% van de Amerikanen keurt dat af en 45% steunt de aanpak van Bush) spelen een voorname rol.⁵ Irak is ook een *test case* voor kernconcepten van het buitenlands beleid van de regering Bush, zoals pre-emptieve oorlog en het verspreiden van democratie.

Strategie en tactiek

Het is opvallend dat Rice en Bush in hun uitspraken een duidelijk onderscheid zien tussen strategie en tactiek – fouten die op tactisch niveau worden gemaakt zien zij als onafhankelijk van de strategische keuzes. Niet alleen ligt het in de lijn der verwachting dat tactiek een uitvloeisel is van strategische beslissingen, maar tactische fouten kunnen ook consequenties hebben op strategisch niveau. De mishandeling van gevangenen in de Abu Ghraib gevangenis in Irak – als we er van uitgaan dat deze acties inderdaad misstappen zijn van individuele militairen – maakte, bijvoorbeeld, de ideologische claim dat de Verenigde Staten democratie en vrijheid brachten in Irak minder geloofwaardig.

Het kan echter ook zijn dat deze mishandelingen met instemming van hogerhand plaatsvonden (hetgeen dan een strategische beslissing zou zijn en niet slechts een tactische misstap), zoals de Amerikaanse journalist Seymour Hersh beweert in zijn *Chain of Command*.⁶ In dit verband wijzen critici ook op de behandeling van gevangenen op de Amerikaanse basis in Guantanamo Bay, de beleidsnota's uit het Witte Huis over de legitimiteit van het martelen van gevangenen in het kader van de Oorlog tegen Terreur en het wereldwijd rondvliegen van gevangenen door de CIA (officieel ontkend, maar waarschijnlijk om het martelen in praktijk te laten brengen). Vooral in West-Europa bemoeilijkte de Amerikaanse behandeling van gevangenen verdere samenwerking. Dat geldt niet alleen voor landen als Duitsland en Frankrijk, maar ook voor Nederland, traditioneel een trouwe bondgenoot. In de recente discussie over de missie naar Uruzgan vond een aantal politieke partijen dat er een garantie moest komen dat Nederlandse militairen Afghaanse krijgsgevangenen aan de Afghaanse regering zou gaan overhandigen en niet aan de Amerikaanse strijdkrachten. Vóór het debat over de missie in de Tweede Kamer plaatsvond had de Nederlandse regering al een verdrag met de Afghaanse regering gesloten waarin de juridische status van de krijgsgevangenen gegarandeerd werd.

Een ander voorbeeld van een tactische fout met gevolgen op strategisch niveau betrof de strijd in Fallujah. Zoals Bing West, voormalig marinier en staatssecretaris van Defensie onder president Ronald Reagan, in zijn boek *No True Glory* laat zien was het oorspronkelijke plan van de Amerikaanse mariniers om Fallujah langzamerhand op de radicale moslims te veroveren.⁷ Vier huursoldaten van de Blackwater Security Consultants Company reden echter het centrum van Fallujah binnen zonder verdere begeleiding en tegen de orders van de Amerikaanse mariniers in, en werden gelyncht. De beelden van hun verbrande lijken hangend aan een brug waren aanleiding voor president Bush en minister van Defensie Rumsfeld het bevel te geven voor de directe verovering van Fallujah. De beslissing van de huursoldaten om het centrum van Fallujah binnen te rijden was een tactische fout. Het gebruik van huursoldaten en het veranderen van de manier om Fallujah te veroveren waren strategische beslissingen. Dit voorbeeld geeft aan dat het tactische en het strategische niveau niet te scheiden zijn.

Politieke strategie

Een ander probleem met de uitspraken van Rice en Bush over de juiste strategische keuze is dat de regering eerst andere strategische keuzes had gemaakt. Oorspronkelijk was het niet zozeer het brengen van democratie en vrede in Irak dat de aanleiding was voor de invasie van dat land, maar de vermeende banden van Saddam Hoessein met Al Qaeda en

de dreiging dat Saddam Hoessein massavernietigingswapens aan terroristen zou leveren. Weliswaar hield president Bush vóór de invasie een toespraak voor het American Enterprise Institute waarin hij voorspelde dat na het brengen van democratie in Irak, democratie in het gehele Midden-Oosten verspreid zou worden, met als ultiem succes de vrede tussen de Palestijnen en Israëliërs.⁸ Maar ook in die speech was het uitgangspunt van Bush de aanwezigheid van massavernietigingswapens in Irak, net zoals in zijn speech voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en de presentatie van Colin Powell over de massavernietigingswapens voor de VN-veiligheidsraad. Als Rice en Bush de stelling poneren dat er geen verkeerde strategische keuzes zijn gemaakt dan is het opmerkelijk dat er in ieder geval twee verschillende strategische doelen zijn genoemd, waarbij het brengen van vrede en democratie sterker de nadruk kreeg naarmate het steeds minder zeker werd dat er massavernietigingswapens in Irak waren.

Dat de Amerikanen geen massavernietigingswapens in Irak vonden was ook op een andere manier een tegenslag voor de strategie van de regering-Bush. In de National Security Strategy van 2002 stelde de zij dat in het kader van de oorlog tegen terrorisme een preventieve (eigenlijk preventieve) oorlog mogelijk moest zijn. Een dergelijke opvatting is in tegenspraak met het Handvest van de Verenigde Naties, waarin staat dat alleen een defensieve oorlog acceptabel is. Het nieuwe beleid leidde tot veel discussie, waarbij Bush alleen al door zijn eigen aanhangers uiteenlopend predicateden kreeg van revolutionair (in de ogen van de redacteur van de *Weekly Standard* Fred Barnes) tot exponent van een rijke Amerikaanse traditie in buitenlands beleid (volgens de historicus John Lewis Gaddis).⁹

In het geval van Irak was er sprake van een preventieve oorlog, omdat de regering Bush wilde voorkomen dat Saddam Hoessein massavernietigingswapens zou inzetten of zou geven aan terroristen. Dat de reden voor de preventieve oorlog – de massavernietigingswapens – uiteindelijk niet aanwezig was maakte het concept van preventieve of preventieve oorlog nog meer omstreden.

Het eigengereide optreden van de regering Bush zal hiermee echter niet beëindigd zijn. Met name de neoconservatieven vinden dat de Verenigde Staten een rol als hegemon te vervullen heeft. Oorspronkelijk uit links politieke hoek keerden zij zich tegen het ontspanningsbeleid (détente) met de Sovjet-Unie in de jaren zeventig. Ronald Reagan, met zijn oorspronkelijk onverzoenlijke houding tegenover de communisten, was hun held. Begin jaren negentig begonnen de neoconservatieven het belang van de Verenigde Staten als hegemon te benadrukken, een idee dat veel commotie veroorzaakte toen staatssecretaris van Defensie Paul Wolfowitz en zijn adviseur Zalmay Khalilzad daarop een War Planning Guide baseerde. President George H.W. Bush koos echter voor een beleid dat vooral op allianties was gericht en zijn opvolger Bill Clinton zette dat beleid in principe voort. Dit multilateralisme, in combinatie met bezuinigingen op defensie (het 'vredesdividend'), zinde de neoconservatieven niet. In 1997 richtten zij een lobby op, het *Project for the New American Century*. Zij stelden dat de Amerikaanse regering meer geld aan de krijgsmacht moest besteden en een leidende rol in wereld op zich moest nemen in plaats van ondergeschikt te zijn aan de belangen van andere landen (bijvoorbeeld in de Verenigde Naties of tijdens vredesoperaties).

Als president George W. Bush zijn regering samenstelt, maken (neo)conservatieven daar een belangrijk deel van uit, zoals in het geval van vice-president Dick Cheney, minister van Defensie Donald Rumsfeld en staatssecretaris van Defensie Paul Wolfowitz.¹⁰ Het zou echter niet terecht zijn om het buitenlands beleid van de regering als volledig neoconservatief af te schilderen. National Security Adviser Condoleezza Rice en minister van Buitenlandse Zaken Colin Powell waren geen neoconservatieven. Afkeer van de Verenigde Naties en van vredesoperaties stemden overeen met de neoconservatieve ideeën, maar zelfs na 9/11 bleef het uitgangspunt van het beleid de verdediging van de Verenigde Staten en niet zozeer het zekerstellen van de positie van de Verenigde Staten als

hegemon (behalve als men aanneemt dat de regering Bush wist dat er geen massavernietigingswapens waren in Irak voordat de invasie van dat land begon). Puur hegemoniaal optreden kon ook niet, omdat in de oorlog tegen terrorisme samenwerken met bondgenoten essentieel is. Dat bleek in de bezettingen van Afghanistan en Irak en dat bleek uit de noodzaak om informatie te delen in het opsporen van terroristen.

Ook Francis Fukuyama, lid van het Project for the New American Century, beweert in zijn meest recente boek dat de invloed van de neoconservatieven in de regering Bush is overschat. Fukuyama keert zich in zijn boek tevens af van zijn neoconservatieve vrienden. In *After the Neocons: America at the Crossroads* verwijt hij hen (en eigenlijk ook de regering-Bush) dat zij een gebrekkige veiligheidsrisicoanalyse hebben gemaakt en de rol van het moslimfundamentalisme hebben overschat.¹¹ Fukuyama vindt dat neoconservatieven geen onderscheid maken tussen dreigingen, mogelijke scenario's en echte problemen. Dat leidt in zijn visie tot een verkeerde strategie, met name als het gaat om preventief optreden. In Irak overschat de regering Bush dan ook nog de mogelijkheden tot sociale hervormingen. Tegelijkertijd betreurt Fukuyama het dat de neoconservatieven mis zaten met hun inschatting van de wereldwijde reactie op het idee van de Verenigde Staten als 'goedwillende hegemon'. De verminderde neiging om met de Verenigde Staten te willen samenwerken is volgens Fukuyama een extra tegenslag omdat hij als voormalig neoconservatief toch juist een toekomst ziet in samenwerking in internationale instituten, ofschoon niet specifiek in de Verenigde Naties. Daarmee zouden we dan weer terug zijn bij de basisideeën van het Amerikaans buitenlands beleid van de jaren negentig.

Militaire strategie

De regering-Bush luidde niet alleen op politiek strategisch niveau een revolutie in, maar ook militair niveau. Donald Rumsfeld zag het als zijn taak om de Amerikaanse krijgsmacht te moderniseren en innoveren. Hij probeerde ongeveer een derde van zijn budget voor dit doel vrij te houden (en minder aan personeelskosten uit te geven). Rumsfeld stelde een aantal burgerambtenaren in het Pentagon aan om met de militaire top in de slag te gaan over de in zijn ogen verouderde opzet en inzet van de krijgsmacht. Dat leverde veel ongenoegen op onder hogere officieren. De omvang van het Amerikaanse leger zoals tijdens de Golfoorlog van 1991 was volgens Rumsfeld niet meer nodig vanwege nieuwe wapensystemen (zoals onbemande vliegtuigen) en verbeterde informatietechnologie. Hij zag de manier waarop Amerikaanse militairen de troepen van de Taliban in Afghanistan en van Saddam Hoessein in Irak versloegen als een bevestiging van zijn denkbeelden.

De bezetting van Irak en het voortdurende geweld leidde tot verdere kritiek op het beleid van Rumsfeld. Al vóór het begin van de oorlog tegen Saddam Hoessein kwam de vraag aan de orde hoeveel soldaten er nodig waren voor de bezetting van Irak. Generaal Eric Shinseki, de Chef Staf van de Landmacht, verklaarde voor de Senaat dat het er ongeveer 400.000 moesten zijn. Die schatting baseerden Shinseki en andere deskundigen niet alleen op de ervaringen in Bosnië, maar ook op basis van hoeveel politieagenten er per 1.000 burgers in New York nodig zijn om de orde te bewaren. Ze verhoogden dat aantal enigszins omdat Irak een oorlogsgebied is. Paul Wolfowitz en Donald Rumsfeld verklaarden dat Shinseki ongelijk had, met name omdat de oorlog met ongeveer 150.000 soldaten was gewonnen en dat het onvoorstelbaar is dat het bewaren van de vrede meer soldaten zou eisen dan het winnen van de oorlog. Shinseki kreeg een promotie en ontslag na een paar maanden.

Hogere officieren zagen het incident met Shinseki als karakteristiek voor de manier waarop Rumsfeld met militairen en hun advies omgaat: beleidsaannames zijn belangrijker dan professioneel advies, en uitgesproken verschil van mening leidt tot ontslag. Deze observatie komt terug in de kritiek die een aantal generaals – allen niet toevallig buiten dienst – onlangs op Rumsfeld uitte.

Hun kritiek richt zich op een drietal punten.¹² Ten eerste, en dit is misschien wel het grootste probleem, is er een gebrek aan samenwerking. Minister Rumsfeld neemt beslissingen zonder veel aandacht voor advies van militairen en ondergeschikten. Generaal-majoor Paul D. Eaton, voormalig commandant verantwoordelijk voor het trainen van de Iraakse veiligheidstroepen tot 2004, schreef in *The New York Times* op 19 april 2006: “[Rumsfeld] alienated his allies in our own military, ignoring the advice of seasoned officers and denying subordinates any chance of input.” In *The Washington Post* werd op 12 april de uitspraak van generaal-majoor John Batiste, voormalig commandant van de 1^e Infanteriedivisie in Irak, aangehaald: “We need leadership up there that respects the military as they expect the military to respect them. And that leadership needs to understand teamwork.” Generaal-majoor John Riggs, de voormalig voorzitter van de Objective Force Task Force, voegde daar op 13 April aan toe tijdens een interview op National Public Radio: “They only need the military advice when it satisfies their agenda. I think that’s a mistake, and that’s why I think [Rumsfeld] should resign.”

Ten tweede zijn sommige Amerikaanse militairen niet tevreden over het gebrek aan sterke bondgenoten, waardoor in hun visie Amerikaanse soldaten meer risico lopen dan noodzakelijk. Zij zien in het gedrag van Rumsfeld een reden voor deze ontwikkeling, zoals Eaton aangaf: “[Rumsfeld’s] failure to build coalitions with our allies, what he dismissively called ‘old Europe,’ has imposed far greater demands and risks on our soldiers in Iraq than necessary.”

Ten derde en laatste verwijten de generaals Rumsfeld dat hij geen goede strategie heeft. Hij heeft bestaande plannen aan de kant geschoven en tegelijkertijd geen plannen gemaakt voor de bezetting van Irak.¹³ Voormalig commandant van United States Central Command generaal Anthony C. Zinni zei daarover tijdens het televisieprogramma *Meet the Press* op 3 april:

We are paying the price for the lack of credible planning, or the lack of a plan [...]. Ten years worth of planning were thrown away; troops levels dismissed out of hand [...]. These were not tactical mistakes. These were strategic mistakes, mistakes of policy made back there. Don’t blame the troops.

Luitenant-generaal Gregory Newbold, chef operaties van de Joint Chiefs of Staff van 2000 tot 2002 schreef in een stuk voor *Time* op 9 april:

My sincere view is that the commitment of our forces to this fight was done with a casualness and swagger that are the special providence of those who have never had to execute these missions – or bury the results. The troops in the Middle East have performed their duty. Now we need people in Washington who can construct a unified strategy worthy of them.

In reactie op deze kritiek heeft het Pentagon een *factsheet* naar officieren uitgestuurd om de kritiek van de generaals buiten dienst tegen te spreken. In deze memo stond onder andere dat, sinds begin 2005, Rumsfeld 139 vergaderingen met de Joint Chiefs of Staff heeft gehad en dat de zes generaals met kritiek een minderheid zijn in een groep van 8.000 generaals, actief en buiten dienst. President Bush had als reactie op de kritiek: “But I am the decider, and I decide what is best. What is best, is for Donald Rumsfeld to remain Secretary of Defense.”

Een dergelijke respons ontkent echter de voortdurende kritiek die er vanuit de Amerikaanse krijgsmacht op het beleid van Rumsfeld is geweest. Dit bleek, bijvoorbeeld, uit de rapportage van het US Army Peacekeeping Institute over Afghanistan.¹⁴ In de publicaties van het Instituut voor Strategische Studies van het US Army War College is er constant een kritische toon.¹⁵ Conrad C. Crane benadrukte al 2002 in zijn *Facing the Hydra* dat vredesoperaties bij

elke nationale militaire strategie behoren en dat daaraan aandacht besteed moet blijven worden.¹⁶ Crane gaf samen met W. Andrew Terrill in de studie *Reconstructing Iraq* aan, voordat het Iraakse leger was verslagen, dat er voor de bezetting van Irak een grote Amerikaanse krijgsmacht nodig was voor succesvol optreden na het conflict.¹⁷ Stephen D. Biddle stelde in *American Grand Strategy after 9/11: An Assessment* dat terrorisme een tactiek is en niet een vijand.¹⁸ Bovendien stelde Biddle dat het onduidelijk is wanneer een dergelijk conflict is gewonnen. Om zijn standpunt te onderbouwen, citeerde hij de National Strategy on Combatting Terrorism uit 2003, waarin staat: "Our goal will be reached when Americans and other civilized people around the World can lead their lives free of fear from terrorist attacks." Biddle stelde daarbij vast dat dit wel een heel breed gedefinieerd conflict is en dat het opmerkelijk is dat terrorisme in de meeste gevallen Amerikanen niet bedreigt, maar wel tot vijand is gemaakt. John P. White, tenslotte, toonde in zijn studie *Transformation for What?* aan dat heropbouw en stabiliteitsoperaties in Afghanistan en Irak niet goed door Amerikaanse militairen kunnen worden uitgevoerd.¹⁹ Hij vroeg zich, indirect, af of Rumsfeld met zijn plannen, waarin de nadruk ligt op technologische veranderingen van de Amerikaanse krijgsmacht, wel op de goede weg is.

Conclusie

Het voortdurend conflict in Irak bepaalt op dit moment in hoge mate de analyse van het buitenlands beleid van de regering-Bush. De hoop blijft aanwezig dat Irak een echte democratie wordt, waarin Sjiïeten, Soennieten en Koerden samenwerken. De hoge opkomst bij de verkiezingen in Irak spelen in de optimistische visie op het beleid van Bush een grote rol als uiting van democratische gezindheid in een islamitisch land, dat als inspiratie kan dienen voor andere landen en volken in de regio. Het strategisch doel valt daarmee in de context van *democratic peace*: het verspreiden van democratie, met als aanname dat democratieën geen oorlog tegen elkaar beginnen. In dit opzicht is het beleid van Bush een voortzetting van het beleid van Clinton en is er misschien wel een voortzetting vast te stellen van het beleid uit de periode van de Koude Oorlog.

De Oorlog tegen Terreur heeft grote veranderingen gebracht in het buitenlands beleid van de regering-Bush. Tijdens de verkiezingen van 2000 was Bush een groot tegenstander van 'nation building'. Dat is, noodgedwongen, veranderd met de verovering van Afghanistan en Irak. Het gebrekkige Amerikaanse succes op dit gebied is niet geheel en al te wijten aan het uitgangspunt van Bush, maar ook een gevolg van het beleid van Rumsfeld inzake het omvormen van de Amerikaanse krijgsmacht.

Een andere noodzakelijke verandering voor Bush was het belang van internationale samenwerking. Oorspronkelijk had Bush geen vertrouwen in de Verenigde Naties en was hij overtuigd van het belang van unilateraal optreden. Maar inzake de bezetting van Afghanistan en de oorlogsverklaring aan Irak zocht Bush juist steun bij de Verenigde Naties. In het kader van het opsporen van terroristen is internationale samenwerking noodzakelijk, om gegevens uit te wisselen. Tijdens zowel de oorlog met als de bezetting van Irak waren bondgenoten van harte welkom, al was het maar om de legitimiteit van de operatie te verstevigen.

De legitimiteit van de oorlog in Irak blijft een punt van discussie. De regering Bush claimde het recht op het voeren van een pre-emptieve oorlog, om daarmee te voorkomen dat Saddam Hoessein massavernietigingswapens aan terroristen zou leveren. Dat dergelijke wapens niet in Irak zijn gevonden droeg niet bij tot de legitimiteit van de acties van de Amerikaanse regering, zelfs als Saddam Hoessein de wapens voor de invasie zou hebben ontmanteld of hebben overgedaan aan Syrië.

Nu George W. Bush aan de laatste twee jaar van zijn presidentschap begint, blijft de essentiële vraag voor de Amerikanen op het gebied van buitenlands beleid wat hun rol is als enige supermacht, welke doelen ze stellen en hoe ze die willen bereiken. Bush en zijn

adviseurs hebben een radicale en andere manier van optreden geprobeerd als Clinton, maar met weinig succes, zoals het er nu uitziet. Behalve in het geval van het Verenigd Koninkrijk is de samenwerking met de traditionele bondgenoten moeizamer geworden. De Verenigde Naties hebben door het optreden van de Amerikaanse regering een beperkter rol gekregen. De Verenigde Staten blijven een supermacht, maar in plaats van een leidende rol als hegemon zijn eerder de beperkingen van de Amerikaanse macht aan het licht gekomen. Als het gaat om de strategische doelen is de nadruk in het Amerikaans buitenlands beleid komen te liggen op de Oorlog tegen Terreur, zonder dat er een duidelijk en haalbaar eindpunt is gesteld. Tegelijkertijd zijn er een aantal cruciale strategische problemen blijven liggen, variërend van de dreiging van een nucleair Noord-Korea en Iran, een langetermijnbeleid inzake de toenemende macht van de Volksrepubliek China, het dreigende gebrek aan olie, tot mogelijke milieuproblemen. In algemene termen is het verspreiden van democratie wereldwijd – en daarmee vrede – een strategisch doel gebleven. Als het gaat om de middelen om de strategische doelen te bereiken: daarin hebben de Verenigde Staten al geruime tijd – nog voordat de neo-conservatieven daar een punt van maakten – gekozen voor uitbreiding van militaire macht en inkrimping van de rol van diplomaten. Het conflict in Irak heeft met name de beperkingen van militaire macht aangegeven. Daarbij is de vraag gekomen in hoeverre de strijd tussen de militaire top en de minister van Defensie succesvol buitenlands en defensiebeleid in de nabije toekomst blijft bemoedigen.

Zowel minister van Defensie Rumsfeld, als minister van Buitenlandse Zaken Rice, als president Bush hebben moeite met kritiek. Bush en Rice kunnen wel toegeven dat er tactische fouten zijn gemaakt, maar niet dat er strategische problemen zijn. Zowel Rumsfeld als Rice lijken niet open te staan voor het idee dat kritiek soms kan helpen om een beter beleid te formuleren. Dat lijkt ons een tactische fout die soms grote strategische gevolgen kan hebben.

Prof. dr. R.V.A. Janssens is hoogleraar Amerikanistiek aan de Universiteit van Amsterdam.
Joao Martins onderzoeksassistent bij Amerikanistiek.

Noten

1. 'Rice: Don't take Iraq errors "literally"', www.cnn.com, 1 april, 2006. Zie ook Glenn Kessler, "'Tactical Errors" Made in Iraq, Rice Concedes', *The Washington Post*, 1 april, 2006, A01 en Matthew Tempest, 'Rice says "thousands" of mistakes made in Iraq', *The Guardian*, 31 maart 2006.
2. Transcript of a [sic] interview with Foreign Secretary, Jack Straw and US Secretary of State, Condoleezza Rice on the Jonathan Dimbleby programme, ITV1, 1 April, 2006, <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/Transcript%20straw%20interview%20with%20J%20Dimbleby%20100406.pdf>.
3. Deze cijfers zijn van 11 juni 2006, gevonden op <http://www.pentagon.gov/news/casualty.pdf> en <http://iraqbodycount.net/>.
4. Kostenschattingen van het Congressional Budget Office, zie <http://www.cbo.gov/ftpdocs/70xx/doc7027/01-26-BudgetOutlook.pdf#page=26>.
5. Deze cijfers komen uit de CBS-opiniepeiling van 1 mei 2006, http://www.cbsnews.com/htdocs/pdf/poll_CBS_050106.pdf.
6. Seymour Hersh, *Chain of Command: The Road from 9/11 to Abu Ghraib* (New York: HarperCollins, 2004).
7. Bing West, *No True Glory: A Frontline Account of the Battle for Fallujah* (New York: Bantam, 2005).
8. President George W. Bush, speech voor het American Enterprise Institute, 26 februari 2003, zie: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html>.
9. Fred Barnes, *Rebel-in-Chief: Inside the Bold and Controversial Presidency of George W. Bush* (New York: Crown Forum, 2006) en John Lewis Gaddis, *Surprise, Security, and the American Experience* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004).

10. Ofschoon Cheney en Rumsfeld als neoconservatief kunnen worden beschouwd, omdat ze de doelstellingen van het *Project for the New American Century* hebben ondertekend, is het de vraag of ze niet, ook gezien hun ervaringen in de regering-Ford, gewoon conservatief zijn.
11. Francis Fukuyama, *After the Neocons: America at the Crossroads* (London: Profile Books Ltd., 2006). (In de Verenigde Staten gepubliceerd onder de titel: *America at the Crossroads: Democracy, Power, and the Neo-Conservative Legacy* (New Haven, CT: Yale University Press, 2006).
12. Zie 'Generals in Opposition', *The New York Times*, 14 april 2006.
13. De beste studies over de militaire operaties in Irak (en de voorbereidingen daarop) zijn op dit moment George Packer, *The Assassins' Gate: America in Iraq* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2005) en Michael R. Gordon, Bernard E. Trainor, *Cobra II: The Inside Story of the Invasion and Occupation of Iraq* (New York: Pantheon, 2006).
14. William Flavin, *Civil Military Operation – Afghanistan: Observations on Civil Military Operations During the First Year of Operation Enduring Freedom* (n.p.: U.S. Army Peacekeeping Institute, 2004) – p. ix.
15. De rapporten in de noten 16 t/m 19 zijn te vinden op de website van het Institute of Strategic Studies: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs>.
16. Conrad C. Crane, *Facing the Hydra: Maintaining Strategic Balance While Pursuing a Global War Against Terrorism* (mei 2002).
17. Conrad C. Crane & W. Andrew Terrill, *Reconstructing Iraq: Insights, Challenges, and Missions for Military Forces in a Post-Conflict Scenario* (februari 2003).
18. Stephen D. Biddle, *American Grand Strategy after 9/11: An Assessment* (april 2005).
 Generaal b.d. Anthony Zinni schreef later: "Think about it: We've declared war on a *tactic* – terrorism – *not* on an ideology, *not* on a nation-state. We measure success in this war tactically: in terrorists killed, finances disrupted, cells taken down. This is no way to fight terrorism [...] or to fight instability. Fighting an enemy *only* at the tactical level tells us we don't grasp the scope and complexity of what we're up against." (Tony Zinni, *The Battle for Peace: A Frontline Vision of America's Power and Purpose* (New York: Palgrave MacMillan, 2006) – p. 114).
19. John P. White, *Transformation for What?* (december 2005).